

Saladrigas i Tulla, sempre entusiastes del projecte.

El «corpus» editat reuneix ni més ni menys que 600 documents, procedents bàsicament de tres fonts: els dos cartularis, el gran i el publicat ja, i la documentació solta. Aquest conjunt de documents comprèn des de l'any 960 fins al 1177 i constitueix, doncs, el primer volum de la sèrie, no pas curta, des del moment que inclou uns quants segles de la història de Poblet.

Cada document transcrit és encapçalat amb la data: any, mes i dia. S'hi indica si el document és original o còpia, i s'hi assenyalen també les publicacions que l'han citat. No hi manca tampoc, com és

lògic, la signatura o cota de cada escriptura que es transcriu, així com una «regesta» breu, però suficient.

La transcripció és correcta, com era de suposar amb el coneixement paleogràfic de l'autor, que se sotmeté a les normes de la Comission Internationale de Diplomatique.

Entre els documents se n'ofereixen vuit en làmines.

També hi podem trobar una molt completa bibliografia i un índex de noms de persona o de lloc.

Moltes felicitats per la magnífica tasca portada a terme pel P. Altisent.

Frederic Udina i Martorell

ARNALL i JUAN, M. Josepa; PONS i GURI, Josep M.

L'escriptura a les terres gironines. Segles IX-XVIII. 2 vol. Text i transcripcions
Girona: Diputació de Girona, 1993.

Veritable monument paleogràfico-diplomàtic i històric és aquesta obra dels erudits doctors Arnall i Pons i Guri: aquests dos volums editats per la Diputació de Girona constitueixen, gairebé amb luxe, dues manifestacions científiques de molt alt nivell, nivell que no es podia ser un altre si tenim en compte qui en són els autors.

Després d'una presentació feta pel president de la Diputació, el Sr. Josep Arnau, li segueix una reivindicació del rector de la Universitat de Girona, el Dr. Josep M. Nadal.

A la justificació, la Dra. Arnall ens hi explica el laboriós esforç que aquest tipus de publicacions comporten, i per aquesta raó són escasses aquestes obres. A més, hi fa referència a la recent obra de la doctora Mateu Ibars (la *Collectane paleografica*) i rememora el record del doctor Canellas i el seu interès per la publicació d'aquest tipus d'obres. L'autora va començar aquesta obra en la recerca de fonts, però en connectar amb el nostre benvolgut Pons i Guri la tasca li va resul-

tar més fàcil pels grans coneixements que tenia i té aquest arxiver d'Arenys de Mar.

El llibre aplega la documentació més representativa de l'àmbit gironí i no es tracta solament d'un estudi paleogràfic, ni tan sols diplomàtic, sinó que, com dèiem, també és històric. La selecció de la documentació s'ha fet amb un criteri molt ampli: no solament s'ha tingut en compte que el document o el manuscrit procedeixi o es guardi ja a les terres gironines, sinó que procedeixi d'aquestes. D'altra banda apareix una exhaustiva tipologia documental, i mentre que el primer volum és una mostra ben palesa de l'erudició dels autors, el segon ens ofereix una bella mostra de la riquesa artística i històrica de documents i manuscrits que s'estudien.

Amb molt d'encert els autors expliquen els criteris que han imperat en la selecció i que ha donat lloc a 346 documents, que vol dir el mateix nombre de làmines, des de la molt reculada data de l'any 827 fins al 1799. En aquest primer

apartat de criteris per a la selecció ja sorprèn la quantitat de notes que hi ha; després es parla de la llengua en la documentació que s'ofereix i hi ha una data molt interessant: el primer document en llengua catalana és de 1330 (làmina 88). Després la doctora Arnall s'entreté amb la qüestió de l'escriptura visigòtica i la seva evolució amb l'adopció de la carolíngia, així com més tard del pas de la carolíngia a la gòtica i d'aquesta a la humanística.

No oblidant mai la cura que cal tenir en edicions d'aquest tipus, els autors s'entretenen amb les normes de transcripció, sense deixar de banda el caràcter d'estudi crític que la documentació exigeix; així explica com es presentaren els documents: identificació del text (núm. d'ordre, indicació del centre (arxiu, biblioteca...), fons al qual pertany, signatura, matèria escriptòria i mides. A continuació hi ha una «regesta» molt adequada precedida de la data (any, mes, dia i lloc, en el seu cas) i bibliografia.

S'explica en un apartat especial la sistemàtica per als textos llatins i a part per als catalans. I finalment s'explana una terminologia emprada en l'anàlisi paleogràfica, en què apareixen dibuixos amb el perfil de lletres, seguint l'ordre alfabètic.

Encara que la reproducció dels documents apareixen al segon volum, tal com he dit i del qual parlem a continuació, hi ha dotze làmines en color, després del darrer document, el núm. 346; les més destacades són les de l'Evangeliari del segle XI, la Bíblia de Ripoll, del Vaticà, del mateix segle, un fiximenis, etc.

Hi ha més matèria digna d'esmentar: un glossari de mots llatins i catalans i una bibliografia molt extensa. Tanquen el volum primer uns índexs: de centres documentals, de sigles de caràcter general, de llocs dels centres documentals, de cronologia dels documents, de conceptes, d'onomàstica i de toponímia.

No cal pas insistir en la gran cura i riquesa de dades que ens ofereix el primer volum d'aquesta obra.

El segon ofereix de la mateixa manera que la transcripció i altres detalls assenyalats, la mateixa preocupació acurada del primer volum. S'encapçala aquest amb un sumari cronològic dels documents, des de la làmina 1, document de l'any 827, fins a la 346, del segle XVIII. A continuació comencen les làmines, totes en negre (no en color) amb indicació de la procedència del document, signatura i mides. Són làmines ben impreses i fàcils de llegir. Per tal de fer més llegibles algunes làmines corresponents a documents molt extensos, hi ha un apèndix amb dotze documents, que permeten una lectura còmoda, que sense haver tingut aquesta cura, hauria estat difícil i gairebé impossible fer-ho amb la reproducció primera.

Per acabar, una felicitació ben merescuda, cordial i afectuosa per als autors d'aquesta magnífica obra que la Diputació de Girona ha fet possible amb la seva generositat. Potser solament faríem una petita observació: a la nota diplomàtica de cada document s'hi podia haver indicat si es tractava d'un original o d'una còpia.

Frederic Udina i Martorell